

سۇئال

ئىسلامدا تەڭابۇن دېگەن سۆزدىن نېمە مەقسەت قىلىنىدۇ؟ بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت ۋە سالاملىرى بولسۇن.

تەڭابۇن دېگەن: بىر-بىرىنى ئالداش دېگەن سۆزدىكى ئالدامچىلىق-ساختىپەزلىك دېگەن سۆزدىن ئېلىنغان، خۇددى ئالدىنىپ كەتكەن كىشىگە: ئۇنى سودىدا ئالدىدى دېگەنگە ئوخشاش.

ئىمام پەيۇمىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئۇنى سودا-سېتىقتا ئالدىدى" دېگەن سۆزدىكى "غەبەنە" بۇ مورپۇلوگىيە ئىلمىدىكى "زەرەبە" بابىدىن بولىدۇ دەپ، ئۇ سۆزنىڭ تۈرلىنىشلىرىنى بايان قىلىدۇ. ["مىسباھ ئەل مۇنىر" 442-بەت].

"مۇختار سىباھ" 224-بەتتىكى-غ ب ن- ماددىسىغا، "قامۇس ئەل مۇھىت" 1-توم 1219-بەتتە-پەسلۇل غەبەنە"گە قارالسۇن.

شەنقىتى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "غەبەنە" دېگەن سۆز "خەبەنە" دېگەن سۆزگە ئوخشاش ئۈچ ھەرپتىن ئىككىدە ئورتاق بولۇش بىلەن "كەمچىللىكنى ھېس قىلىش" دېگەن بولىدۇ، لۇغەتتە بايان قىلىنغاندەك، ئۇ سۆزلەر ئوخشىمايدىغان ھەرپلەردە يېقىن بولغاندەك، ئۇ ئىككى سۆزنىڭ ئارىسىدىكى مەنامۇ يېقىندۇر، غەين بىلەن خا ھەرپى كاناي ھەرپى بولۇپ، غەين كانايدىن يوشۇرۇن چىقىدۇ، خا ھەرپى ئاشكارا چىقىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن (غ ب ن) يوشۇرۇن ئالدامچىلىقنى، (خ ب ن) ئاشكارا ئالدامچىلىقنى بىلدۈرىدۇ. ["ئەزۋائۇل بايان" 8-توم 201-بەت].

شۇنىڭ ئۈچۈن قىيامەت كۈنى (يۈم تەڭابۇن) زىيان تارتىدىغان كۈن دەپ ئاتالدى، چۈنكى ئۇ كۈندە كاپىرلارنىڭ ۋە ئازغۇنلارنىڭ ئاخىرەتنى دۇنياغا ساتقانلىقى سەۋەبىدىن تىجارەتتە زىيان تارتقانلىقى ۋە ھالاك بولغانلىقى ئاشكارا بولىدۇ.

راغب ئىسباھانى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "غەبەنە" دېگەن: سېنىڭ ئۆزۈڭ بىلەن ھەمراھىڭ ئارىسىدىكى مۇئامىلىدە ئۇنى مەخپىي يول بىلەن زىيانغا ئۇچرىتىشىڭدىن ئىبارەتتۇر، ئەگەر بۇ ئىش مالدا بولسا "پالانى ئالدىدى دېيىلىدۇ".

يَوْمَ تَعَابُونَ دِجًا قِيَامَتِ كُونِي بُولُوب، كاپر-ئازغۇنلارنىڭ ئاخىرىنى دۇنياغا سېتىش بىلەن زىيان تارتقانلىقى ئاشكارا بولىدۇ، بۇنىڭغا بەقەرە سۈرىسىدە ئىشارەت قىلىنغان: **وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِى نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ** تەرجىمىسى: «بەزى كىشىلەر باركى، ئۇلار ئاللاھنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلىدۇ (قىلغان ئەمەلىي بىلەن پەقەت ئاللاھنىڭ رازىلىقىنىلا تىلەيدۇ). ئاللاھ بەندىلىرىگە تولىمۇ مەرھەمەتلىكتۇر.» [سۈرە بەقەرە 207-ئايەت].

يەنە بىر ئايەتتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: **﴿إِنَّ اللّٰهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾** تەرجىمىسى: «شۈبھىسىزكى، ئاللاھ مۆمىنلەردىن ئۇلارنىڭ جانلىرىنى، ماللىرىنى ئۇلارغا جەننەتنى بېرىپ سېتىۋالدى.» [سۈرە تەۋبە 111-بەت].

ئاللاھ تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: **الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا** تەرجىمىسى: «ئاللاھقا بەرگەن ئەھدىنى ۋە قەسەملىرىنى ئازغىنا بەدەلگە تېگىشىدىغانلار ئاخىرىتە (ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن) ھېچقانداق نېسىۋىگە ئېرىشەلمەيدۇ.» [سۈرە ئال-ئىمران 77-بەت].

ئۇلار دۇنيادا قىلغان سودىسىدا شۇنىڭدەك بارلىق ئىشلىرىدا زىيان تارتقانلىقىنى بىلدى.

ئۇلارنىڭ بەزىسىدىن: تەغابۇن كۈنىدىن سورالغاندا، مۇنداق دەيدۇ: "ئۇ كۈندە ئىشلار دۇنيادا ئويلىغان ۋە پىلانلىغاننىڭ ئەكسىچە ئاشكارا بولىدۇ".

تەپسىر ئالىملىرىنىڭ بەزىسى مۇنداق دەيدۇ: "غۇبىنى" دېگەن سۆزنىڭ ئەسلى مەنىسى: بىر ئىشنى مەخپى قىلىش دېمەكتۇر، ئەگەر غەبىنە بولسا يوشۇرۇن ئىش قىلىنىدىغان ئورۇننى بىلدۈرىدۇ.

شېئىردا مۇنداق دېيىلگەن: زىيان تارتىشتا كۈنلەرنىڭ ئاقىۋىتىنى ئۇنتۇپ قالدىغان ياشلارنىڭ ئوخشىشىنى كۆرمىدىم. [ئەلمۇپرىدات پى غەربىل قۇرئان "602-بەت].

ئىمام تەبەرى ئۆز كىتابىنىڭ 23-توم 419-بەتتە ياخشى ئىسناد بىلەن ئەلى ئىبنى تەلھەدىن، ئۇ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ "ئاشۇ يوم تەغابۇن-يەنى كاپىرلار زىيان تارتىدىغان كۈن-دېگەن سۆزنى چۈشەندۈرۈپ مۇنداق دېگەنلىكىنى بايان قىلىدۇ: بۇ قىيامەت كۈنىنىڭ ئىسىملىرىدىن بىرى بولۇپ، ئۇ كۈننىڭ كاتتىلىقىدىن بەندىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇش دېمەكتۇر.

شۇنىڭدەك مۇجاھىدىتىن سەھىھ ئىسناد بىلەن بايان قىلىنغان ئەسەردە ئاللاھ تائالانىڭ: «ئاشۇ زىيان تارتىدىغان كۈندۇر» دېگەن ئايەتنى چۈشەندۈرۈپ: "بۇ جەننەت ئەھلى دوزاخ ئەھلىنى زىيانغا ئۇچرىتىدىغان كۈندۇر" دېگەن.

قەتادەدىن بايان قىلىنغان ئەسەردە ئاللاھ تائالانىڭ: «ئۇ كۈندە ئاللاھ سىلەرنى قىيامەت ئۈچۈن توپلايدۇ» دېگەن سۆزىنى چۈشەندۈرۈپ، ئۇ قىيامەت كۈنىدۇر، يەنى بۇ جەننەت ئەھلى دوزاخ ئەھلىنى زىيانغا ئۇچرىتىدىغان كۈندۇر" دېگەن.

ئىبنى جەرىر تەبەرى رەھىمەھۇللاھ ئاللاھ تائالانىڭ: «ئاشۇ زىيان تارتىدىغان كۈندۇر» دېگەن ئايەتنى چۈشەندۈرۈپ: "بۇ

جەننەت ئەھلى دوزاخ ئەھلىنى زىيانغا ئۇچرىتىدىغان كۈندۈر" دېگەن، تەپسىر ئالىملىرىمۇ بۇ توغرىدا باشقىلار دېگەندەك دېگەن.

ئىمام بەغەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: "ئۇ كۈندە ئاللاھ سىلەرنى قىيامەت ئۈچۈن توپلايدۇ، ئۇ كۈندە ئاسمان ۋە زېمىن ئەھلىنى توپلايدۇ، ئاشۇ زىيان تارتىش كۈنىدۇر، كاپىرلار، مۇشرىكلار دۇنيادا ئىماننى تەرك قىلغانلىقى ئۈچۈن ياخشىلىقتىن ئالىدىغان نېسىۋىسىنى يوق قىلىدۇ، ئۆزىنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ جەننەتتىكى ئورۇنلىرىنى زىيان تارتىدۇ، شۇنىڭدەك ئاسىي، ئىمانى ئاجىز ئىنسانلارمۇ دۇنيادا ياخشىلىقنى تولۇق قىلمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنىڭمۇ زىيان تارتقانلىقى ئاشكارا بولىدۇ". ["تەپسىر بەغەۋىي" 5-توم 104-بەت].

ئىمام قۇرتۇبىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "قىيامەت كۈنى زىيان تارتىش كۈنى دەپ ئاتالدى، چۈنكى ئۇ كۈندە جەننەت ئەھلى دوزاخ ئەھلىنى زىيانغا ئۇچرىتىدۇ يەنى: ئالماشتۇرۇش يولىغا ئاساسەن جەننەت ئەھلى جەننەتنى ۋە دوزاخ ئەھلى دوزاخنى ئالىدۇ، ئۇلارنىڭ ياخشىلىققا يامانلىقنى، ئېسىلغا ناچارنى، نېمەتكە ئازابىنى ئالماشتۇرغانلىقى سەۋەبىدىن زىيان ئاشكارا بولىدۇ". ["تەپسىر قۇرتۇبىي" 18-توم 136-بەت].

شەنقىتى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئالىملار ھەقىقەتەن مۇشۇ ئورۇندا زىيان تارتىشنىڭ ھەقىقىتىنى بايان قىلدى، ھەر بىر ئىنسان ئۈچۈن جەننەتتە ۋە دوزاختا بىردىن ئورۇن بولىدۇ، دوزاخ ئەھلى دوزاخقا كىرگەندە ئۇلارنىڭ جەننەتتىكى قۇرۇق قالىدۇ، جەننەت ئەھلى جەننەتكە كىرگەندە ئۇلارنىڭ دوزاختىكى ئورنى قۇرۇق قالىدۇ، بۇ ۋاقىتتا جەننەت ئەھلىنىڭ دوزاختىكى ئورنى دوزاخ ئەھلى ئۈچۈن بولىدۇ، دوزاخ ئەھلىنىڭ جەننەتتىكى ئورنى جەننەت ئەھلى ئۈچۈن بولىدۇ، جەننەت ئەھلى بۇ ئورۇنلارنى كاپىرلاردىن مىراس ئالىدى، بۇ ئەڭ دەرىجىلىك زىياندۇر، ئۇ بولسىمۇ دوزاختىكى ئورۇننى جەننەتتىكى ئورۇنغا ئالماشتۇرۇشتۇر، ئۇلار دوزاخقا كەتكەنلەرنىڭ ئورنىنى مىراس ئالىدۇ". ["ئەزۋائۇل بايان" 8-توم 201-بەت].

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھدىن: قۇرئان كەرىمدىكى تەغابۇن سۈرىسىدىكى "ئەتتەغابۇن" دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى سورالغاندا، شەيخ جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېگەن: "ئەتتەغابۇن" دېگەن سۆز ئالداش بىلەن غەلبە قىلغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ، ئاللاھ تائالا بۇ سۈرىدە يوم تەغابۇن دەپ زىكر قىلدى، ھەقىقەتتە ئۇ قىيامەت كۈنىدۇر. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ كۈندە ئاللاھ سىلەرنى قىيامەت ئۈچۈن توپلايدۇ، ئۇ زىيان تارتىدىغان كۈندۈر يەنى ئۇ كۈندە ئىماننى تەرك ئەتكەنلىكى بىلەن كاپىرنىڭ زىيان تارتقانلىقى، ياخشى ئەمەللەرنى دېگەندەك قىلالىمىغانلىقى بىلەن مۇمىننىڭ زىيان تارتقانلىقى ئاشكارا بولىدۇ».

ھەقىقىي زىيان تارتىش دېگەن ئاخىرەتتە زىيان تارتىشتۇر، ئۇ ۋاقىتتا بىر پىرقە جەننەتتە، يەنە بىر پىرقە دوزاختا بولىدۇ، ئەمما دۇنيادا زىيان تارتىش بولسا ئاخىرەتتىكى زىيان تارتىشقا نىسبەتەن ھېچ نەرسە ئەمەس، شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **انْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ الْكِبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا** تەرجىمىسى: «ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن قانداق ئۈستۈن قىلغانلىقىمىزغا قارىغىن، ئاخىرەت دەرىجىلىرىدىكى (پەرق) ئەلۋەتتە تېخىمۇ چوڭدۇر ۋە ئۈستۈنلۈك جەھەتتىكى پەرق زىيادە چوڭدۇر». [سۈرە ئىسرا 21-ئايەت].

نۇرۇن ئەلەددەرىي پەتىۋالىرى 5/2 دىن ئېلىندى.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.